

TƯ TƯỞNG, TÂM GƯƠNG HỒ CHÍ MINH VỀ TỰ HỌC, HỌC TẬP SUỐT ĐỜI VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI HIỆN NAY

PGS, TS. BÙI ĐÌNH PHONG*

Hơn 60 năm hoạt động cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh là minh chứng rõ nét cho những giá trị to lớn về tinh thần tự học và học tập suốt đời. Người học từ thực tiễn, từ cuộc sống, từ nhân dân, từ bè bạn. Theo Hồ Chí Minh, tự học và học tập suốt đời là một quá trình không ngừng nghỉ, không có nấc thang cuối cùng. Hai quá trình này hòa quyện vào nhau, học tập suốt đời lấy tự học làm cốt lõi và tự học là một hành trình bền bỉ, theo suốt cuộc đời. Tư tưởng, tấm gương Hồ Chí Minh về tự học và học tập suốt đời có ý nghĩa lý luận và giá trị thực tiễn sâu sắc. Bài viết tập trung làm sáng tỏ những giá trị căn cốt trong di sản Hồ Chí Minh về tự học và học tập suốt đời; đồng thời, chỉ rõ, trong bối cảnh mới hiện nay, cần phải phát huy tinh thần tự học và học tập suốt đời - kỹ năng quan trọng trong kỷ nguyên phát triển - thì mới đáp ứng được yêu cầu và nhiệm vụ cách mạng trong kỷ nguyên giàu mạnh, độc lập, tự cường, thịnh vượng của dân tộc.

Nội dung căn cốt trong di sản Hồ Chí Minh về tự học và học tập suốt đời

Lên 8 tuổi, Hồ Chí Minh mới bắt đầu học chữ Hán. Trạc 15 tuổi, Người được cha xin cho theo học lớp dự bị (Préparatoire) ở Trường Tiểu học Pháp - bản xứ ở thành phố Vinh, sau đó vào học lớp dự bị (Cours Préparatoire) tại Trường Tiểu học Pháp - Việt tỉnh Thừa Thiên. Năm 1908 Người đỗ sơ đẳng tiểu học, sau đó được vào học tại Trường Quốc học Huế¹. Nói chuyện tại Hội nghị chuyên đề sinh viên quốc tế họp tại Việt Nam (ngày 1-9-1961), Hồ Chí Minh nói: “Về văn

hóa: Tôi chỉ học hết lớp tiểu học... Về hiểu biết phổ thông: Năm 17 tuổi tôi mới thấy ngọn đèn điện lần đầu tiên, 29 tuổi mới nghe radiô lần đầu tiên...”². Thời gian còn lại của sự nghiệp cách mạng, vì nhiều lý do, Người không học hết một cấp học nào ở nhà trường nhưng học trọn vẹn “cấp học trường đời” đến tận phút cuối cùng. Ngày 5-6-1911, Người rời bến cảng Nhà Rồng đi ra nước ngoài tìm đường cách mạng, Người chính thức bước vào cuộc hành trình - vừa làm việc để kiếm sống vừa hoạt động cách mạng, đi vào thực tiễn, nghiên cứu lý luận, mở đầu một quá trình tự học, tự đào tạo, không ngừng rèn luyện, tu dưỡng để trưởng thành và học tập đến tận cuối đời.

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tự học theo quan điểm và cách làm của Hồ Chí Minh là quá trình chủ động tìm hiểu, khám phá, học hỏi từ bạn bè và những người cùng hoạt động. Người luôn tâm niệm mình là người học trò “nhỏ” của Khổng Tử, Giê-xu, C.Mác, Tôn Dật Tiên, thể hiện qua việc không ngừng tự đào sâu, tìm hiểu tư tưởng và noi gương sáng của các bậc vĩ nhân này. Cách tiếp cận về những người thầy trong việc tự học, học tập suốt đời của Hồ Chí Minh rất đặc biệt. Cùng với việc tiếp nhận ánh sáng của những nhà tư tưởng lớn, Hồ Chí Minh còn coi thực tiễn cuộc sống, quần chúng nhân dân đều là những người thầy của mình. Hồ Chí Minh từng nói: “Không học hỏi nhân dân thì không lãnh đạo được dân./ *Có biết làm học trò dân, mới làm được thầy học dân*”³.

Người tự nghiên cứu học thuyết Mác - Lênin, Cách mạng tháng Mười (năm 1917), Cách mạng Mỹ và *Tuyên ngôn độc lập Mỹ* (năm 1776), Cách mạng Pháp (năm 1789) và *Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền* (năm 1791). Người đã chủ động tìm đọc sách của các nhà văn nổi tiếng trên thế giới, Người thích đọc William Shakespeare và Charles Dickens bằng tiếng Anh, Lỗ Tấn bằng tiếng Trung Hoa và Victor Hugo, Émile Zola bằng tiếng Pháp. Anatole France (nhà văn Pháp) và Lev Nikolayevich Tolstoy (nhà văn Nga) là những “người đỡ đầu” văn học của Người. Việc tự học, đọc sách bằng nhiều thứ tiếng khác nhau không chỉ là cách Người tự khám phá, tìm hiểu tri thức trong các tác phẩm đó, mà quan trọng hơn, đó là con đường để Hồ Chí Minh đến với kho tàng văn hóa, văn minh, khát vọng của nhân loại. Nhà báo Pháp Giăng Lacutuya (Lacouture) nhắc lại lời Bác trong buổi tiếp chuyện Người (năm 1946). Người nói: “Một dân tộc như dân tộc của anh đã

cho thế giới một nền văn hóa ca ngợi tự do thì dù sao đi nữa bao giờ cũng tìm thấy ở chúng tôi những người bạn. Anh có biết là không năm nào là tôi không say mê đọc lại Vichto Huygô và Misolê. Các quan điểm trong các văn phẩm đó hoàn toàn rõ rệt, đó là quan điểm giống một cách lạ lùng quan điểm của dân nghèo chúng tôi”⁴.

Hồ Chí Minh là tấm gương sáng về tự học viết báo, khởi nguồn từ những tin ngắn đầu tiên được đăng báo đến viết truyện ngắn, tiểu thuyết và trở thành nhà báo lớn là cả quá trình khổ công rèn luyện trên tất cả mọi phương diện. Người luôn khiêm tốn học hỏi, miệt mài học tập, cố gắng không ngừng nâng cao trình độ và hiểu biết sâu rộng về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, ngoại ngữ và mọi mặt của đời sống nhân loại.

Sự kết hợp giữa tự học, nghiên cứu lý luận và hoạt động thực tiễn đã giúp Hồ Chí Minh trở thành một nhà lý luận thực tiễn hóa, thực tiễn lý luận hóa. Thượng nghị sĩ Anh William Warbey cho biết: “Sự ngưỡng mộ của Hồ Chí Minh đối với những thành tích lịch sử và những hoài bão của nhân dân Mỹ bắt nguồn từ những chuyến thăm New York (Niuôóc), Boston (Boxtơn) và những thành phố khác ở bờ biển phía Đông... Trong những thập kỷ đầu của thế kỷ XX, ông đã có cơ hội biết và yêu nhân dân Mỹ, và qua sách báo, ông đã ngưỡng mộ chính khách của họ là Abraham Lincoln (Âybơnhơn Linhcơn). Cuộc chiến đấu của Lincoln chống chế độ nô lệ và sự bóc lột lao động đối với ông Hồ như là một tiếng vọng của chính sứ mạng của mình là giải phóng nhân dân Việt Nam”⁵.

Nhờ sự kiên định, trung thành, vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tìm hiểu tư tưởng của Mahatma Gandhi, Abraham

Linhcol và các nhà cách mạng khác, Hồ Chí Minh trở thành một lãnh tụ tâm cỡ thế giới, “một trong những nhân vật kỳ lạ của thời đại này - hơi giống Găngđi, hơi giống Lênin, hoàn toàn Việt Nam”⁶. Cuộc đời Hồ Chí Minh là một sự trải nghiệm, một đời tự học và học suốt đời. Người học làm báo, viết tiểu thuyết, truyện ngắn, học cách tổ chức, học làm chính trị và đạt tới những danh hiệu như mọi người thường gọi là nhà thơ, nhà văn, nhà báo, nhà tuyên truyền. Người chỉ khiêm tốn nhận mình là nhà cách mạng chuyên nghiệp. Với Hồ Chí Minh, cách mạng không chỉ là một nghề mà còn là một “nghề chuyên nghiệp”. Nhưng điều đặc biệt ở Người là cái “nghề chuyên nghiệp” đó có được phải là một quá trình hơn 60 năm tự học, học tập suốt đời. Ở tuổi 70 và cho đến cuối đời, ngày nào Người cũng miệt mài tự học. Trên bàn làm việc của Người vẫn còn đó những tác phẩm có giá trị lớn như: *Cuộc kháng chiến chống xâm lược Nguyên - Mông, Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ, The Truth about Vietnam*⁷.

Dưới ánh sáng học thuyết Mác - Lênin, bằng cách tự học, học hằng ngày, học suốt đời, học từ những người thầy lớn, lớn nhất là Nhân dân và thực tiễn, Hồ Chí Minh đã vươn tới tầm cao của một anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất của Việt Nam mang tầm vóc nhân loại.

Quan điểm của Hồ Chí Minh về tự học, học suốt đời rất rõ ràng, ngắn gọn, cụ thể. Đây là kim chỉ nam cho tất cả chúng ta, mỗi một người Việt Nam yêu nước có thể tự thực hiện để cống hiến trí tuệ, năng lực, phẩm chất của mình cho Tổ quốc, Nhân dân và nhân loại.

Ý nghĩa của tự học và học tập suốt đời. Tự học là một khía cạnh, một góc nhìn của “tự mình”, tỏ

rõ ý chí tự lập, tự lực, tự cường, tự tin, tự chủ, tự hào dân tộc. “Tự mình” là một giá trị văn hóa nói chung, đặc biệt đối với dân tộc Việt Nam. Trong bất kỳ hoàn cảnh nào, dù khó khăn hay thuận lợi, “tự mình” đòi hỏi mỗi người phải tự nhận thức bản thân là một sinh vật chưa hoàn thiện để vượt lên chính mình. Đó là một giá trị văn hóa lớn. Con người luôn tồn tại song song “thiện”, “ác” ở trong lòng, việc “tự biết mình” giúp mỗi người nuôi dưỡng phần tốt đẹp này nở như hoa mùa xuân, phần xấu mất dần đi. Muốn xã hội, thế giới trở nên tốt đẹp mà không chịu cái tạo mình thì không thể cái tạo được xã hội và thế giới. Muốn đánh “giặc ngoài” thì trước hết phải diệt “thù trong” là chủ nghĩa cá nhân.

Tự học không chỉ giới hạn ở học văn hóa theo nghĩa hẹp. Hồ Chí Minh chỉ rõ, mỗi người phải tự tu dưỡng, rèn luyện, tu thân chính tâm, không ngừng vun bồi, trau dồi, nâng cao sự hiểu biết của mình về mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội trong nước và thế giới để từng bước hoàn thiện mình, trở thành con người “hoàn toàn”. Theo Hồ Chí Minh, tự học mang ý nghĩa lớn lao, tỏ rõ tinh thần độc lập, tự chủ trong tư duy, tự mình có thể vươn ra biển lớn. Hồ Chí Minh là một tấm gương sáng ngời về làm chủ trong suy nghĩ, độc lập trong tư duy, vươn ra biển lớn với đầy đủ ý nghĩa của cụm từ này. Người không bị chi phối bởi “tư duy cha chú”, nói và hành động theo suy nghĩ của người khác. Người “cá gan”, dám tự quyết định con đường nên đi. Người tự học ngoại ngữ, tự tìm hiểu, nghiên cứu văn hóa, văn minh nhân loại, tự đi vào cuộc sống của giai cấp công nhân, nhân dân lao động ở các nước tư bản và các dân tộc thuộc địa bị áp bức. Người căn dặn: “Muốn biết thì phải *thi đua học*./ Học

không bao giờ cùng./ Học mãi để tiến bộ mãi./ Càng tiến bộ, càng thấy càng phải học thêm”⁸.

Phải học suốt đời, học nhiều, cố gắng học, vì khoa học ngày càng phát triển, Nhân dân ngày càng tiến bộ, thế giới ngày càng đổi mới. Muốn thắng nghèo nàn, đói khổ, lạc hậu thì phải có khoa học. Nếu không chịu học hỏi thì sẽ rơi vào lạc hậu, dẫn tới bị đào thải, tự mình đào thải mình.

Mục đích của tự học và học tập suốt đời không nằm ngoài mục đích chung của giáo dục và đào tạo, của việc học ở trường lớp. Đó là học để làm việc, làm người, làm cán bộ; học để phụng sự Đoàn thể, giai cấp, Tổ quốc, Nhân dân và nhân loại. Tự học và học tập suốt đời là con đường học phải gắn liền với hành động để sửa chữa tư tưởng, tu dưỡng đạo đức cách mạng, lý luận đi đôi với thực tiễn, học trong thực tiễn, đáp ứng yêu cầu và nhiệm vụ cách mạng từng thời kỳ, từng giai đoạn và phải có định hình, định hướng tới cái đích cuối cùng là giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng xã hội, giải phóng con người, phát triển đất nước, vì Tổ quốc giàu mạnh, đồng bào sung sướng, vì một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ, giàu mạnh và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới. Đó là cách góp phần để dân tộc ta cùng nhịp bước với thời đại, sánh vai với các cường quốc năm châu.

Nội dung của tự học, học tập suốt đời là học tất cả những tri thức có thể phục vụ tốt nhất cho Tổ quốc, Nhân dân và nhân loại. Bao gồm việc học lý luận, học đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước; học văn hóa, chuyên môn, đạo đức, và rèn luyện nhân cách; học ngoại ngữ, khoa học xã hội, khoa học tự nhiên, khoa học kỹ thuật, học văn minh nhân loại. Theo Hồ Chí Minh,

chúng ta phải học hỏi những điều tốt đẹp từ cả phương Đông và phương Tây để làm giàu cho đất nước. Hồ Chí Minh tự mình khám phá, tìm hiểu văn minh nhân loại, lấy đó làm “vũ khí” trang bị cho dân tộc thực hiện sự nghiệp giải phóng. Ra đi tìm đường cứu nước từ một nước thuộc địa mất độc lập, Hồ Chí Minh thấu hiểu sâu sắc nỗi đau của người dân nô lệ, mất nước. Sau khi nước nhà độc lập, Hồ Chí Minh chỉ ra một trong những nhiệm vụ cấp bách đầu tiên phải thực hiện là “chống giặc đói”. Sau này Người chỉ rõ, “đốt thì đại, đại thì hèn”⁹. Vì vậy, muốn đất nước bước lên đài vinh quang thì mỗi người dân phải có ý thức tự học, học suốt đời.

Phương pháp, tinh thần, thái độ tự học và học tập suốt đời. Phải có tính tự giác cao, tự tin và tự lập lớn. Không thầy, không phấn, không bảng, chỉ với hai bàn tay, bộ óc và trái tim, nên phương thức tự học hàng đầu và xuyên suốt là *cách tư duy độc lập, tự chủ, sáng tạo*. Cái nền gốc, hòn đá tảng cho tư duy đó là lòng yêu nước, thương dân, vì nước, vì dân, mong muốn Tổ quốc được giải phóng, đồng bào được sung sướng. Bất cứ lúc nào, ở đâu, dù chỉ một phút, một ly xa rời, thoát ly lòng yêu nước, thương dân, vì nước vì dân thì mọi nỗ lực học tập cũng trở nên vô nghĩa. Những năm tháng hoạt động ở nước ngoài, Hồ Chí Minh luôn khắc khoải ngày đêm nghĩ về Tổ quốc, chính hình ảnh sống động đó đã nuôi dưỡng đam mê tự học và học tập suốt đời của Người.

Để tự học có hiệu quả, phải tự mình làm chủ suy nghĩ của mình, không lệ thuộc, không phụ thuộc, không vì bất cứ một cái gì làm thay đổi quyết định đúng đắn của mình. Hồ Chí Minh quyết định đi sang phương Tây, gia nhập Đảng Xã hội Pháp, tin theo Lênin và Quốc tế thứ ba,

đi theo con đường của Cách mạng tháng Mười Nga... tự đào luyện để trở thành nhà cách mạng chuyên nghiệp ở phương Tây, tỏ rõ tư duy độc lập, tự chủ, sáng tạo của Người.

Tư tưởng và tấm gương tự học và học tập suốt đời của Hồ Chí Minh là bài học lớn về tinh thần chịu khó, chịu khổ, cố gắng không ngừng, tự vượt lên chính mình. Người miệt mài, khiêm tốn, không giấu dốt, cũng không tự kiêu, tự đại. Không ai có thể tự cho mình “đã biết đủ rồi, biết hết rồi”. Bởi lẽ, học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời. Lấy tư tưởng Lênin “học, học nữa, học mãi” để rọi chiếu và lời của Khổng Tử “học không biết chán, dạy không biết mỏi” để làm phương châm rèn luyện cho quá trình tự học và học tập suốt đời. Đặc biệt, cần nhận thức rõ tình hình khách quan và thế giới thay đổi hàng ngày, Nhân dân ngày càng tiến bộ. Vì vậy, chúng ta phải nỗ lực tự học và học tập suốt đời. Nếu không bạn bè sẽ vượt lên trước, mình không những không tiến bộ, mà còn thụt lùi, lạc hậu, sẽ bị mọi người bỏ lại phía sau.

Phải có quyết tâm và kế hoạch sắp đặt cẩn thận, không nôn nóng, không chán nản, học đến nơi đến chốn để đạt được mục đích đề ra. Học từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp, từ dễ đến khó, từ “binh dân học vụ”, biết đọc, biết viết, biết làm tính đến những kiến thức cao sâu. Tấm gương Hồ Chí Minh học ngoại ngữ là một điển hình về quyết tâm và sắp đặt kế hoạch trong tự học và học tập suốt đời.

Tư tưởng, tấm gương tự học và học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẹn nguyên giá trị, soi sáng công cuộc đổi mới

Đất nước phát triển mạnh mẽ như ngày nay có nhiều nhân tố, trong đó phải kể tới tư tưởng và

tấm gương tự học và học tập suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh soi sáng suốt 80 năm qua, thấm vào đời sống của đất nước, của dân tộc, vào từng gia đình và mỗi con người Việt Nam.

Hiện nay, thế giới và đất nước đổi thay nhiều. Sự phát triển của khoa học và công nghệ mà cốt lõi là cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, trí tuệ nhân tạo, chuyển đổi số đang hiện hữu khắp thế giới, đi vào từng gia đình. Điều đó không hề làm giảm giá trị của tư tưởng và tấm gương tự học, học suốt đời mà Hồ Chí Minh đã dày công vun đắp cho các thế hệ hôm nay. Ngược lại, chính sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế tri thức, chuyển đổi số, kinh tế số, xã hội số... đang đặt ra những yêu cầu mới, đòi hỏi mới, nhiệm vụ mới, suy nghĩ mới, hành động mới cho tất cả chúng ta, đặc biệt là cán bộ, đảng viên mà hàng đầu là đội ngũ những người lãnh đạo, quản lý. Đất nước đang cần có những cán bộ dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách, dám hành động vì lợi ích chung. Họ phải là những người có năng lực về tư duy, có tầm nhìn, bản lĩnh và phẩm chất chính trị, đạo đức. Đây là những giá trị căn cốt trong kho tàng di sản Hồ Chí Minh về tự học và học tập suốt đời.

So với thời kỳ trước đổi mới, nếu đánh giá theo thước đo “lịch đại”, giáo dục và đào tạo nước ta, trong đó có tự học và học tập suốt đời có nhiều kết quả đáng ghi nhận cả về số lượng và chất lượng. Tuy nhiên, khi xét theo thước đo “đồng đại”, so với các nước trong khu vực trong 40 năm qua, chúng ta còn đi sau họ rất xa. Vì vậy, cần phải thẳng thắn chỉ ra rằng, chúng ta đang thiếu một tầm nhìn chiến lược về giáo dục. Với thái độ nhìn thẳng vào sự thật, nói rõ sự thật,

đánh giá đúng sự thật, Tổng Bí thư Tô Lâm chỉ rõ “đào tạo, bồi dưỡng còn chạy theo số lượng mà chưa thực sự chú trọng tới chất lượng; việc tự học, thực học và học tập suốt đời của đội ngũ cán bộ, đảng viên chưa đạt kết quả như mong muốn; còn tình trạng học theo phong trào, sính bằng cấp mà chưa thực sự căn cứ vào đòi hỏi thực tiễn, ngại khó, ngại khổ trong học tập, không đào sâu suy nghĩ để vươn lên chinh phục những đỉnh cao trong khoa học”¹⁰.

Đối với một bộ phận cán bộ, đảng viên, người đứng đầu Đảng Cộng sản Việt Nam đã thẳng thắn chỉ ra “tình trạng hạn chế về chuyên môn, nghiệp vụ, chủ nghĩa cá nhân, bệnh kinh nghiệm ảnh hưởng đến chất lượng thực thi công vụ, chất lượng phục vụ nhân dân; ảnh hưởng đến tinh thần dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm; triệt tiêu động lực đổi mới, sáng tạo, không đủ nền tảng kiến thức và tự tin về năng lực đề xuất và thực hiện những sáng kiến, giải pháp đột phá”¹¹.

Đối với một bộ phận cán bộ, công chức, viên chức, người lao động “thỏa mãn với kiến thức đã học trong các trường lớp, cơ sở đào tạo, hoặc chạy theo việc học để hoàn thiện bằng cấp đủ điều kiện thăng tiến, không chịu nghiên cứu, học hỏi thường xuyên để nâng cao trình độ chuyên môn, năng lực quản lý, kiến thức, kỹ năng hội nhập và khả năng thích ứng... Một bộ phận biểu hiện ngại học, không có khái niệm học thường xuyên, học suốt đời nên trở thành lạc hậu, bảo thủ, không thích nghi và bắt nhịp với “guồng quay” hối hả của nhịp sống “vũ bão” thời khoa học và công nghệ 4.0”¹².

Sự phát triển về khoa học, công nghệ của thế giới và nhịp độ tiến nhanh, tiến xa của nhiều

nước đòi hỏi chúng ta phải đổi mới tư duy về giáo dục và đào tạo. Thay vì tập trung vào những vấn đề vốn được tranh luận hàng năm như nội dung, phương thức thi cử, chương trình sách giáo khoa, hay tình trạng dạy thêm, học thêm cần xây dựng một *triết lý giáo dục theo tư tưởng Hồ Chí Minh về “dạy tốt, học tốt”*. Nếu không đổi mới tư duy và hành động quyết liệt, thì không thể tạo được động lực, truyền cảm hứng cho tinh thần tự học và học tập suốt đời. Nếu vẫn còn tồn tại môi trường mà ở đó một bộ phận cán bộ các cấp, trong đó không loại trừ nhà giáo, thiếu tinh thần “dám” phản biện học thuật theo tư tưởng, tấm gương Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng; thiếu độc lập, tự chủ trong tư duy, trao đổi khoa học, đổi mới sáng tạo, thì rất khó tạo dựng được một nền giáo dục tiên tiến đáp ứng được yêu cầu trong kỷ nguyên phát triển mới của dân tộc.

Trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo cũng như trong quá trình tự học và học tập suốt đời, tinh thần “tự mình” và “dám” có vai trò rất quan trọng, rất cần thiết, có ý nghĩa đột phá, mở đường. Đặc biệt là trong một thế giới đầy phức tạp, không ổn định và biến đổi khó lường, tri thức nhân loại tăng lên từng ngày thì sự “cọ xát” về nhận thức càng trở nên cấp thiết. Một nền giáo dục, rộng ra là xã hội, không có tinh thần phản biện thì không thể phát triển. Những năm gần đây, một số nghị quyết và văn kiện của Đảng đã liên tục chỉ ra một số hạn chế, yếu kém nhưng vẫn chưa được khắc phục. Một nền giáo dục nếu cứ “chìm trong những tư duy cũ kỹ không thay đổi”, thì không thể là chìa khóa của sự phát triển.

Trong bài viết *Học tập suốt đời*, Tổng Bí thư Tô Lâm nhắc lại những giá trị căn cốt trong kho tàng di sản Hồ Chí Minh về tự học, học tập suốt

đời. Từ đó, ông gắn với nhiệm vụ hiện nay của đất nước trong thực hiện cuộc cách mạng về sắp xếp tổ chức bộ máy “tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả” và triển khai Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22-12-2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Theo Tổng Bí thư, từ tư tưởng và tấm gương Hồ Chí Minh, “mỗi công dân cần không ngừng học tập về lý luận chính trị, chuyên môn, nghiệp vụ, phương pháp, kinh nghiệm làm việc và khả năng phối hợp trong tập thể để nâng cao tính kỷ luật của tổ chức, năng suất lao động và phát huy sức mạnh tổng hợp; mỗi cán bộ, đảng viên cần học về tư cách người cán bộ cách mạng, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân; không ngừng tự học tập, tự cập nhật kiến thức mới, tham gia tích cực phong trào “học tập suốt đời”, phổ cập, nâng cao kiến thức khoa học công nghệ, kiến thức số; tích cực tuyên truyền, vận động người thân, gia đình, dòng họ tự học tập suốt đời”¹³.

Thế giới đã, đang và sẽ còn đổi thay, một trật tự thế giới mới đang dần hình thành, nhưng giá trị tư tưởng, tấm gương Hồ Chí Minh về tự học và học tập suốt đời không thay đổi. Trong bất cứ hoàn cảnh nào, việc tự học, học tập suốt đời vẫn là đòi hỏi khách quan, quy luật của cuộc sống, giúp mỗi người không ngừng nâng cao nhận thức, hiểu biết, dễ dàng thích nghi, làm giàu trí tuệ, hoàn thiện nhân cách, “trui rèn” bản lĩnh, từ đó tự hoàn thiện mình, vượt lên chính mình, đủ phẩm chất, năng lực đương đầu với cuộc sống và những thử thách trong thế giới hiện đại.

Tự học, học tập suốt đời không phải chỉ là câu chuyện của bản thân từng người, mà từ mỗi người phải trở thành câu chuyện của cả hệ thống

chính trị, của cộng đồng, của xã hội, thành phong trào thi đua toàn dân tự học và học tập suốt đời thực chất, hiệu quả. Thực hiện đúng theo tư tưởng, tấm gương Hồ Chí Minh không chỉ đem lại lợi ích cho Tổ quốc và dân tộc vì một nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, độc lập, tự chủ, thịnh vượng mà còn góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới. Nó là nguồn sinh khí mới, tạo năng lượng mới cho dân tộc Việt Nam kiêu hãnh sải bước cùng thời đại, sánh vai với các cường quốc năm châu, bước tới đài vinh quang như tâm nguyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại ■

¹ Trong tháng 9-1905, Bác vào học lớp dự bị ở Trường Tiểu học Pháp - bản xứ ở Vinh. Chưa hết năm học, Người cùng cha vào Huế. Tháng 9-1906, Người học lớp dự bị Trường Tiểu học Pháp - Việt tỉnh Thừa Thiên. Tháng 9-1907, Người học lớp sơ đẳng Trường Tiểu học Pháp - Việt tỉnh Thừa Thiên. Năm 1908, Người đỗ sơ đẳng tiểu học, được vào học Trường Quốc học Huế. Ngày 12-4-1908, Người tham gia biểu tình chống thuế của nông dân Thừa Thiên. Tháng 9-1908, Người vẫn tiếp tục học lớp trung đẳng tại Trường Quốc học Huế. Đầu tháng 6-1909, Người theo cha vào huyện Bình Khê, Bình Định.

² Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.13, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.187.

^{3,8} Hồ Chí Minh, *Sđđ*, t.6, tr.432, 61.

^{4,6} Viện Hồ Chí Minh, *Hồ Chí Minh sống mãi trong trái tim nhân loại*, Nxb. Lao động - Nxb. Quân đội nhân dân, Hà Nội, 1993, tr.32, 116.

⁵ Hữu Ngọc, *Phác thảo chân dung văn hóa Pháp*, Nxb. Ngoại văn Việt Nam, Hà Nội, 1991, tr.22.

⁷ Xem: Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, *Hồ Chí Minh tiểu sử*, Nxb. Lý luận chính trị, 2006, tr.669.

⁹ Hồ Chí Minh, *Sđđ*, t.10, tr.125.

^{10,11,12,13} Xem: *Bài viết của Tổng Bí thư Tô Lâm: HỌC TẬP SUỐT ĐỜI*, <https://baochinhpheu.vn>, ngày 2-3-2025.